

ФОМЕНКО Андрій
кандидат юридичних наук,
ректор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна

КИРИЧЕНКО Олег
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ (КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ)

На сьогодні в Україні одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів є протидія тероризму. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, відповідальність за яке передбачено ст. 259 Кримінального кодексу України, належить до злочинів терористичної спрямованості, а саме до групи складів злочинів, які при визначених обставинах набувають риси терористичної спрямованості [1, с. 134–135]. Як зазначив В.А. Ліпкан, склад цього злочину описує окремі прояви тероризму. Терористові обов'язково потрібен ефект, залишити в пам'яті людей глибокий слід, підірвати атмосферу спокою та злагоди. Тільки тоді терорист може досягти своєї мети. Елемент розголошення є дуже важливим у характеристиці тероризму [2, с. 89–90]. У зв'язку з цим правоохоронні органи вимушені реагувати на таку інформацію, відволікаючи на перевірку цих повідомлень значні людські та матеріальні ресурси, призупиняючи роботу підприємств, установ, організацій.

Згідно зі статистичними даними, на території України з 2002 р. по 2013 р. було вчинено 1497 завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, що складає у середньому 125 фактів щорічно. У 2014–2016 рр. кількість зареєстрованих злочинів значно зросла та становила відповідно 982, 529 та 841 злочин.

Будь-який інформаційний вплив передбачає передачу інформації шляхом її повідомлення. Предметом інформаційного впливу, в тому числі залякуван-

ня, є інформація, під якою розуміють ті відомості погрожувального характеру, які винний бажає довести до свідомості потерпілого з метою викликати у нього побоювання за себе, близьких та інших осіб [3, с. 11].

Злочинні інформаційні дії полягають у такій суспільно небезпечній поведінці, що спрямована на передачу відповідної інформації іншим особам. Інформація може висловлюватись у словесній (вербальній) формі, а також у формі різноманітних дій – смислових жестів і виразних рухів (міміка та пантоміміка). Характерною ознакою цього злочину є те, що суб'єкт передає інформацію, яка не відповідає дійсності, тобто містить вигадані відомості про загрозу громадській безпеці, внаслідок чого отримувачем вона сприймається як достовірна, чим порушується громадська безпека. Отже, шляхом інформаційних дій відбувається неправдиве повідомлення про небезпеку. Повідомлення про щось є засобом переміщення інформації у просторі.

Повідомляти про неіснуючу загрозу означає обманювати. Із цього випливає, що обман і є прихованою у діянні його своєрідністю, характерною саме для способу вчинення діяння. Зовні його «не видно», і в цьому специфіка обману як інформаційного, а не фізичного способу вчинення злочину. Обман впливає не на тіло потерпілого, а на його свідомість, що породжує викривлення яви про щось, а відтак деформує і волю потерпілого.

Повідомлення про неіснуючу небезпеку може бути відкритим або таємним (анонімним), що частіше трапляється у повсякденному житті. Анонімним визнається повідомлення, під час якого виконавець приховує своє ім'я. Воно може здійснюватись у формі листа без підпису чи за підписом іншої особи, яка насправді існує, але не причетна до цього листа, телефонного дзвінка тощо [4, с. 114]. Як правило, повідомлення про загрозу громадській безпеці здійснюються усно, письмово, через засоби масової інформації, з використанням телефону, радіо чи інших технічних засобів. Одним із найпоширеніших його видів є повідомлення з використанням телефону. У засобах масової інформації це явище навіть отримало назву «телефонний тероризм». Застосування цього виду передачі інформації дає можливість злочинцеві тривалий час або й зовсім не бути встановленим і притягнутим до кримінальної відповідальності. Через це анонімні дзвінки про загрозу вибуху в місцях масового перебування громадян створюють суспільну небезпеку.

Для передачі повідомлення з відповідним змістом застосовується, крім мобільного телефону, також стаціонарний домашній, службовий телефони або міський таксофон. Слід зазначити, що основними способами приховання цього виду злочину є: застосування для передачі повідомлення таксофонів – 28%; використання короткого повідомлення – 18%; видалення з телефону сім-карти після дзвінка – 14%; додатково (продубльовано) з використанням іншого таксофону – 10%; з відключенням телефону після здійсненого дзвінка на певний час – 8%; зі зміненням тембром голосу – 6%; з чужого домашнього, робочого те-

лефону (за відсутності власника) – 6%; з подальшим видаленням і знищенням сім-карти – 4%; зі зміненою інтонацією – 2%; силою голосу – 2%; видаленням зі списку реєстрації телефону факту здійснення дзвінка – 2% [5, с. 8].

Адресатом неправдивого повідомлення можуть виступати як органи державної влади та управління, правоохоронні органи, службові особи підприємств, установ, організацій, так і фізичні та юридичні особи, які зобов'язані або змушені на цю інформацію реагувати. Якщо повідомлення, що надійшло, стосується інтересів приватних осіб, то і вони можуть виступати адресатом неправдивого повідомлення про небезпеку (мешканці будинку, пасажери літака тощо).

Список використаних джерел:

1. *Емельянов В.П.* Терроризм – как явление и как состав преступления: моногр. / В.П. Емельянов. – Харьков: Право, 1999. – 272 с.
2. *Ліпкан В.А.* Правові та організаційні аспекти боротьби з тероризмом в Україні / В.А. Ліпкан // Науковий вісник НАВСУ. – Вип. 3. – Київ, 1998. – С. 88–92.
3. *Самощенко І.В.* Відповідальність за погрозу в кримінальному праві України (поняття, види, спірні питання): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / І.В. Самощенко. – Харків, 1997. – 23 с.
4. Юридична енциклопедія: у 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – Київ: Укр. енцикл., 1998. – Т. 1: А–Г. – 672 с.
5. *Плетенець В.М.* Розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криминологія; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В.М. Плетенець. – Дніпропетровськ, 2011. – 20 с.